

Pospíšil, Ivo

Problémy literárního prostoru, času a rytmu

Sborník prací Filozofické fakulty brněnské univerzity. X, Řada literárněvědné slavistiky. 2004, vol. 53, iss. X7, pp. 175-176

ISBN 80-210-3357-6

ISSN 1212-1509

Stable URL (handle): <https://hdl.handle.net/11222.digilib/103143>

Access Date: 09. 12. 2024

Version: 20220831

Terms of use: Digital Library of the Faculty of Arts, Masaryk University provides access to digitized documents strictly for personal use, unless otherwise specified.

vyprávěl, jak spatřil Karpaty v polovině padesátých let cestou do Československa a jak se sem vypravil, když začal překládat Ivana Olbrachta. Pak sem často jezdil i se svou ženou Irinou Makarovnou Poročkinovou, docentkou petrohradské slavistiky, autorkou monografie *L. N. Tolstoj i slavjanskije narody* (1983) a řady překladů z české literatury. S Ukrajinou byl Igor Inov ostatně spjat i předky z otcovy strany. Za toho slunného září 2002, kdy jsme se s Igorem Inovem vídávali v Petrohradě na našich přednáškách, mně vůbec nenapadlo, že jsou to naše setkání poslední. V červenci 2003 těsně před odjezdem do ČR básník náhle onemocněl a záhy poté nemoci podlehl. V posledních chvílích se mu dostala do rukou druhá ze zmíněných knížek *Poetičeskaja Čechija Borisa Pasternaka* (Ústí nad Labem – Hradec Králové 2003), vydaná s pomocí jeho přátel doc. Ctíráda Kučery a prof. Oldřicha Richterka. Obsahuje zajímavou sondu do česko-ruských meziválečných a poválečných styků. Jejich hlavní osou je básník Boris Pasternak, přítel Vítězslava Nezvala a překladatel několika jeho básní. Nezvalovi se díky svému postavení a vehemenci podařilo navštívit Pasternaka i v kritickém roce 1957, kdy mu v zahraničí vyšel román *Doktor Živago*. Nezval byl tehdy v čele početnější delegace československých spisovatelů, kteří se na Pasternaka marně vyptávali. Nezval se s ním přesto setkal dvakrát – v moskevské nemocnici i na letním bytě v Peredělkinu. Daroval mu několik svých básnických sbírek a žádal jej o překlad *Edisona*. Pasternak však věděl, že již nemá moc času a pověřil tím ty, kteří se podle jeho názoru ještě mohli u Nezvala něčemu naučit. Sám prý má Nezvala i tak rád.

Inovova studie ve zkratce zasahuje i do Pasternakova mládí, kdy byl okouzlen pražským básníkem R. M. Rilke a Marinou Cvetajevovou, jež v Praze napsala svoje nejlepší poemy. Vedle těchto známých kapitol Pasternakova života Inov věnuje pozornost také lašskému básníkovi Ondrovi Lysohorskému, který za války našel útočiště v Moskvě a vysloužil si rozhořčenou Stalinovu reakci, když jej žádal o zřízení Lašského státu. Inov analyzuje Pasternakovy překlady Ondry Lysohorského. Upozorňuje na překladatelské úpravy jeho abstraktních poetismů, které mu byly svým nadneseným patosem cizí.

Inov cituje i korespondenci mezi Pasternakem a Josefem Horou, který mu poslal ke korektuře svoje překlady jeho veršů. Pasternakovi se Horovo tlumočení libilo, Nezval je pokládal za toporné. Svou studii autor uzavírá konstatováním, že i když Pasternakovo tlumočení české poezie nebylo příliš početné a v porovnání s jeho mistřným převodem díla Shakespearova, Goethova, Shelleyho, Verlaina či Rilkeho tvoří jen zlomek jeho básnického potenciálu, přispívá i tato drobná mozaika k plastickému vykreslení autorovy osobnosti.

Podobně bychom mohli hodnotit i tuto Inovovu práci na pozadí jeho rozsáhlé básnické, překladatelské, badatelské i publicistické činnosti v oblasti česko-ruských kulturních vztahů. Inov je autorem první monografie o Osvobozeném divadle (Leninhrad 1971), jejíž náklad byl však na Taufrův zásah zničen. Kniha doplněná o korespondenci s Janem Werichem pak vyšla v Praze (*Jak to všechno bylo, pane Werichu*, Karolinum 1992). Inov je autorem knihy *Sudba i muzy Vítězslava Nezvala* (Moskva 1990), monografie o českém divadelním undergroundu (M. 1992), k tisku se připravuje jeho kniha o literární, divadelní a koncertní ruské emigraci v ČR ve 20. – 40. letech, na vydání čeká jeho práce o Honzlovi a obsáhlá vzpomínková kniha na přední české kulturní osobnosti.

Neméně početná je i Inovova překladatelská práce z děl českých básníků 19. a 20. století. Zvláště intenzivní pozornost věnoval V. Nezvalovi (o setkání s jeho vdovou píše i ve výše analyzované studii). Překládal mimo jiných i Seiferta, Halase, Holana, Hrubína, Skácela, Kunderu a celou řadu prozaiků a dramatiků včetně Voskovce a Wericha. Spolu se svou ženou Irinou Poročkinovou pracoval na knize *Masaryk a Rusko*. Spolu s dalším významným petrohradským bohemistou Olegem Malevičem patřil k zakládajícím členům Společnosti bratří Čapků při české ambasádě v Petrohradě, kde pravidelně konal přednášky. Jedné z nich jsem se zúčastnila právě r. 2002 za svého pedagogického působení v Petrohradě. V Igoru Inovovi odešel talentovaný básník, fundovaný badatel a citlivý člověk, jenž veškerou svou energii a lásku věnoval naší kultuře. Budiž mu za to dík.

Danuše Kšicová

PROBLÉMY LITERÁRNÍHO PROSTORU, ČASU A RYTMU

Tým prof. Kopystjanské z Lvovské univerzity zabývající se prostorem a časem v literatuře má řadu členů z Ukrajiny, Ruska, Slovenska, České re-

publiky i odjinud. I když je komunikace – nehledě na současné elektronická média – pece jen obtížná, tým ptichází s vlastními koncepcemi a prezentuje

se jako celek i jednotlivě na mezinárodním fóru (např. na symposiích, jejichž spolupřátelstvem je mj. Komise slovanské poetiky a stylistiky při Mezinárodním komitétu slavistů).

Problematika prostoru areálu a času v umění není nová a byla např. v literární vědě nahlížena z několika zorných úhlů (např. knihy Gastona Bachelarda); jako nejvlivnější se však ukázalo chronotopové pojetí Michaila Bachtina (v areálové ligvistice lze připomenout dvě nové knihy Natálie Kiseljovové [*Areálové vzájemné vztahy slovanských jazykov centrálné zóny*, Banská Bystrica 2002; *Význam izoglos různých jazykových rovin v slovanské arálové ligvistice*, Banská Bystrica 2003]). Jinak řečeno: téma již poněkud vyčpělo a pokud se nechceme omezovat na další, spíše mechanické aplikace, je třeba razantnějšího metodologického průlomu. Dobrým vykošením byla již formulace témat, tedy vlastní/cizí čas, prostor a rytmus.

Ze sborníku (*Inozemna filoholija*. Ukrajinský naukový zborník, v. 114, věd. red. Nonna Kopystjanská. L'viv 2003, 305 s.) – kam bylo dopřáno přispět je nemnohým členům týmu (určujícími kritériem byla účast na konferenci – pro východoslovenské participanty podobných konferencí je štěstím, že se toto pravidlo neaplikuje u nás!) vyzvedávám přispěvky V. Červinské o intelektuální agresi, T. Žilky o vlastní/cizí v literární postavě na slovensko-maďarské bázi, T. Denysovové o historickém a mytickém časoprostoru Ukrajiny, N. Kopystjanské o „cizím prostoru“ v poetice Flaubertova romá-

nu Madame Bovary, pak přispěvky o Dostojevském (N. Poznjakovová, V. Petrušenko), I. Frankovi (N. Todčuk), A. Platonovovi (O. Keba) a A. Solženicynovi (V. Donev). Češi, kteří spolu se Slováky tvoří – kromě samotných Ukrajinců – většinu týmu – jsou tu zastoupeni jediným, i když velmi dobrým přispěvkem O. Richterka *Воплощение времени и пространства в чешском переводе. Поэмы без героя А. Ахматовой*. Ze slovenských literárních vědců a vědkyň přispěli kromě již zmíněného T. Žilky V. Žemberová a Z. Stanislavová – na slovenském materiálu. Nadějná se zdá být stať o terminologii časoprostorové problematiky z pera N. Kopystjanské a M. Pryplotské, ale zůstává z větší části nevyužitá. Nicméně právě sepětí terminologie a metodologie je tu zjevně klíčové – zde by bylo možné spojit nebo alespoň prolnout síly více týmů, včetně brněnského mezioborového, který vytváří novodobou srovnávací terminologickou encyklopedii.

Přínosné jsou ve sborníku recenze na knihy s podobnou tematikou (M. Hryhoraš, R. Holod); na druhé straně tu nenajdeme reflexe mnohem starších knih, kde se na časoprostoru budovala poetika a žánrová teorie. Celkově tedy buď sborník smíšený dojem, i když jeho kladné vlastnosti zřetelně převažují. Jednou z nich je obnažení konfliktu mezi časoprostorem pojímaným morfologicky jako manifestace poetiky a časoprostorem jako antropologickou nebo tematickou dominantou díla. Systematická a úporná aktivita Lvovského týmu jistě i v budoucnu povede k dalším dílčím výstupům s jasnější metodologickou orientací.

Ivo Pospíšil

PŘIPOMÍNKA JOSEFA SUCHÉHO

V listopadu 2003 se v brněnské Moravské zemské knihovně konala celodenní připomínka života a díla básníka, prozaika a překladatele Josefa Suchého (1923–2003). Akci pořádaly Středoevropské centrum slovanských studií, sdružení křesťanských umělců SURSUM CORDA, Moravská zemská knihovna, Ústav slavistiky a Ústav české literatury a knihovnictví FF MU, Obec spisovatelů, nakladatelství SURSUM Tišnov, Středoevropské vydavatelství a nakladatelství REGIONY a polský klub POLONUS. Dopoledne a odpoledne se uskutečnila vědecká konference *Černá a bílá pravda*, na níž zazněly referáty o díle autora – I. Dorovského, J. Kudrnáče, E. Novákové, K. Plocka, I. Pospíšila a L. Štěpána a poté vzpomínky jeho spolužáků, spolupracovníků a přátel, mj. L. Blahy, V. Rudolfové, O. Rydla, L. Soldána, J. Tioky, F. Trtlíka, příslušníků básnickovy rodiny a dalších.

Akce pak pokračovala literárně-hudebním podvečerem *Ponory duše*. Zazněla na něm poezie polského básníka Stanisława Krawczyka (v překladu L. Štěpána), slovenské básničky Lýdie Vadkerti-Gavornikové (rovněž v překladu L. Štěpána), lužickosrbšského básníka Kita Lorence (v překladu J. Suchého) a českého literárního vědce a básníka Ladislava Soldána. Pořad uvedly verše Josefa Suchého a uzavřela jej básně *Za Josefem Suchým* lužickosrbšského básníka, prozaika a dramatika Beno Budara – v originálu ji přednesl autor. Verše recitovali Aranka Lapešová a Ludvík Štěpán, spoluúčinkovala Komorní dechová harmonie (dirigent David Mareček).

Připomínku J. Suchého dokumentuje právě vycházející kniha *Černá a bílá pravda* Josefa Suchého (ed. L. Štěpán, koed. L. Soldán, SVN REGIONY) uvozená stejnojmennou básní a básní Osudy autora a bilančující studií *Básník tichý a skromný srdcem*